

quod humanum est, sed etiam probantur, quod impium est. Laudatur Joannes Leidenensis, qui polygamiam induxit, habuitque uxores ternas. Wittembergenses insontem judicarunt mulierem patri, fratri, & marito junctam. Andreæ Carolstadio, qui primus e Sacerdotibus uxorem duxit, hæc collecta in saecula missa cantatur: *Deus, qui B. Andream ea gratia donare dignatus es, ut primus nulla habita Papistis jure ratione, uxorem ducere ausus fuerit &c.* VI. Ostenditur christianæ fidei præstantia ex conditione iniuritoris, & æquitate præceptorum. Atqui Novatorum signiferi fuere alter sacre virginis stuprator, alter ob deterius crimen Novioduni stigmata in tergo notatus. Neuter habuit propriæ missionis auctoritatem. Nec minus impia sunt ab iis tradita morum præcepta: nempe homicidia, adulteria, & scelerata qualibet nihil obesse credentibus: omnia bona opera esse sordes, & inquinamenta; justum nulla hominum lege teneri. Hinc Lutherus ipse fassus est: *Mundum ex sua doctrina quotidie reddi deteriorem.* Idem docet Musculus, Calvinus, aliquis; ergo &c.

DISSERTATIO II.

De christiane religionis veritate, atque auctoritate.

DE hoc argumento agemus 3. capitibus, ubi de veritate, ac symbolo religionis christianæ, tum de ejus expositio-
ne verba fient.

CAPUT I.

De veritatis religionis christiane.

CUM fidei assensus, ac religionis professio debeat esse prudens, alias opinio, non virtus esset; ideo debet certam divinae revelationis notitiam supponere. Sit itaque

PROPOSITIO. Pluribus argumentis, iisque invictissimis ve-
ritatis christianaæ religionis ostenditur.

Prob. I. ex divinis oraculis, & vaticiniis, quæ in veteri testamento contenta, in Christo fuerunt impleta: atqui non possumus hac conficta existimare, aut in sacris libris ap-
posita: non primum, nam Moyseni vera scriptisse alibi o-
stendimur, quaque ipse scripti, alii etiam historici fide di-
gnit.

gnissimi tradidere: non secundum, incredibile, est enim hæc vaticinia suisle veteri Testamento assuta a Judæis in gratiam Christianorum, quorum erant hostes infenissimi, aut a Christianis, non reclamantibus Judæis. Adde summam hac in re Ju-
dæorum, & Christianorum religionem, quies vel unum apicem addere, vel minuere e sacris codicibus piaculum est; er-
go &c.

Prob. II. ex Evangelica historia, per Christi miracula, inculpatam vitam, mortem pro mundi redemptione, ac mirabilem resurrectionem describir. Sed hæc vera esse ostenditur ex eo, quod a viris fide dignissimis scripta sunt, qui res ætate sua gestas narrarunt, nec mentiri poterant; quia facile revinci potuissent (cum Christus nil fecerit, aut dixerit in occulto) nec volebant; cum nihil inde commodi, sed odium solumento & persecutiones iis possent accedere prædicando Christum crucifixum, Judæis scandalum, gentibus scutitiam: cujus nec humiles parentes tacent, nec nativitatem in stabulo, nec vitam neglectam, nec mortem turpissimam; ergo de eorum fide du-
bitari non potest.

Prob. III. Ex Christi miraculis, quæ quidem certi né-
queunt indubium. Aquam mutavit in vinum spectantibus con-
vivis pluribus. Viduæ filium revocavit ad vitam, cum effe-
retur ad tumulum, turba civium comitante. Cæcum a nati-
vitate nostræ omnibus illuminavit, frustra Phariseis miraculi gloriari obscurare conantibus. Paralyticum e lecto demissum, infirmum 38. annorum curavit, & Lazarum quadridianum ad-
stantibus pluribus resuscitavit. Ipse Christus a mortuis surre-
xit, apparuitque mulieribus, discipulis congregatis, & quin-
gentis aliis: atqui vera miracula sunt invicta veræ religionis argumenta; ergo &c.

Prob. IV. Ex mita Evangelii promulgatione. Principia
enim promulgatum est a perpacis & illiteratis hominibus,
non armis, aut eloquentia, sed absqne pœna, & calceamentis,
& omni præsidio hominum destitutis. Hi vero induiti virtute
ex alto, absqne ullo studio, omnium lingnam, & scientiam
edocti, non rudem modo populum adiere, ut Mahumetes,
sed Christum crucifixum annuntiarunt in ipsa urbe Jerosolyma,
in Græcorum philosophorum Lycæis celeberrimis, in Ur-
be Roma litteris clara, & superstitionibus dedita, & in univer-
so orbe, & in provinciis amplissimis, ubi reges, philoso-
phos, tyrannos, & ipsos idolorum sacerdotes ad se perduxere:
non quidem eorum genio aut libidini indulgentes, sed inau-
ditia prædicando, Deum unum in Trinitate, filium Dei crucifi-
xum, latisque præceptis, ut frangeretur Idola, spernarentur

divitiae, atque a viris uxores, a parentibus filii religionis causa
sa divellerentur; atqui haec omnia non nisi Dei virtute fieri po-
terant; ergo &c.

Prob. V. Ex Ecclesiæ christianæ firmitate. Nam contra Islam, nec tyrannorum persecutiones, nec hæreticorum machi-
nations, nec portæ inferi prævalete potuerunt, ut Petri na-
vicula fluxibus mergeretur, quod evenire debuisset, nisi illam regeret virtus altissimi, & Spiritus veritatis.

Prob. VI. Ex Institutoris dignitate, præceptorum æquitate,
atque excellentia mercedis. I. Constat ex ejus humilitate, qua
pauperibus evangelizavit; & regni honorem, & hominum
plausus abjectit: ex ejus fortitudine, qua Pharisæorum arguit
hypocrismus, & profanatores ejicit e templo: ex ejus exemplo,
quo ipse omnium primus fecit, quæ docuit. Nullum invenies
interea, ex vetustissimis legislatoribus, sive Græcis, sive Ro-
manis vitiorum omnium seditatem inquinatis, qui cum eo com-
parari possit. Moyses ipse, quamvis sanctissimus, quantum ab
eo distat! II. Äquitas præceptorum ostenditur ex indicio omni-
bus Dei cultu, parentum honore, proximi amore, & fuga ma-
li; quibus fit, ut nihil in iis possit offendiri, quod legi æter-
nae, sapientium monitis, aut morum regulis adversetur. Non
ita alii Legislatores. Plato Deos plures invenit: Aristoteles
docuit artes tyrannidis: Stoici non altam virtutem, præter
ostentationem & fastum agnovere: Epicurei solam voluptatem
testati sunt. Hebræorum præcepta alia sunt Christianorum in-
stitutoris conformia, plura promissiones & signa, alia ad tem-
pus præscripta; religio ergo christiana virtutes præmovenit, &
vitia coercens est aliis omnibus præferenda. III. Sola christia-
na religio veram, ac perennem felicitatem promittit, alia vel
eam non agnovere, vel de ea dubitare, vel in rebus fluxis,
aut etiam turpibus collocarunt. At spes firmissima Christiano-
rum Christi promissionibus innititur, & tendit in vitam æter-
nam in Deo fruendam, nullisque ærumpis affectam, cumque
omnes haec beatitudinem cupiant, adeoque aequi possint, so-
la christiana religio vera censenda est, quæ sola veram beat-
itatem pollicetur.

Ob. I. Incertum est, an Apostoli Evangelicam historiam
conscripterint, & an libri Evangelici sint autographi? ergo
corruit primum argumentum. Prob. ant. I. enim plura sub
 nomine Apostolorum Evangelia confusa sunt; ergo poterant
hujusmodi esse ea, quæ a primis fidelibus recepta sunt. II.
Facile id evenire potuit in Jerosolymitano excidio. III. Reci-
pit Ecclesia epistolam ad Hebreos, secundam Petri, Judæ &c.,
quarum sunt auctores incerti; ergo dubium est etiam Mat-
thæum, Lucam, &c. sua Evangelia scripsisse.

Resp.

Resp. Neg. ant. Constat enim ex perpetua omnium sæculo-
rum traditione, de auctoribus, & auctoritate Evangeliorum (1).
Ad prob. primi neg. cons. Rejiciuntur enim pseudo-evangelia,
quia illa nunquam Ecclesia probavit, retinentur autem germana,
quia unanimi traditione Ecclesia recipit. Ad secundum
neg. ant. Non enim a sola Jerosolymæ Ecclesia, sed ab Antio-
chenæ, Corinthia, Ephesina, Romana &c. Christi doctrina, &
sacri codices ante Hieros. excepta erat. Ad tertium neg. cons.
Nam de auctoribus Evangeliorum nulquam ab Ecclesia est du-
bitatum, ut de laud. epistolis. Resp. II. Eas epistolæ iis tri-
buendas, quorum nomina præferunt, debet enim privato quo-
rundam judicio Ecclesiæ traditio præponi.

Ob. II. Apostoli, utpote rudes, facile decipi potuere; ergo
&c. Prob. ant. I. enim Christus convenire potuit cum fictitiis
infirmis. II. Fallere eos potuit apparentia, & rumor vulgi.
III. Infirmitates forte imaginariae fuere. IV. Apostoli ex ni-
mio Christi amore ejus apparitiones credidere; ergo &c.

Resp. neg. ant. Ad primam prob. neg. ant. Plura enim ejus
miracula in universa multitudine facti sunt, ut multiplicatio
quinkue panum; at fieri non potest, ut ingens turba in simu-
lationem conspiraverit, & nemo fraudem detexerit, plura et-
iam edita sunt ad preces exteriores, ut Centurionis, & Chan-
nanæ: quædam coram Pharisæis versuris & invidis, quibus-
cum Christus convenire non potuit. Nec fictitious censere pos-
sumus infirmos a Christo sanatos; quis enim a nativitate sua
cætitatem simulare potest, aut infirmitatem annorum 38. aut
quadruplo in sepulcro morari? Ad secundum neg. ant. Nam
cæcum receperile lumen spectarunt omnes, testati sunt parentes,
& perperam occultare tentarunt invidi. Judæi: idem de para-
litico & Lazaro dicendum est. Ad tertium neg. etiam ant.
Quis enim, nisi infans, dixerit cætitatem, paralysim, mor-
tem ipsam esse imaginationis effectus? Ad quartum neg. ant.
Apostoli enim diu fuerunt increduli, & plures non crediderunt,
nisi quando viderunt & tetigerunt.

(1) Hanc Ecclesiæ traditio-
nem Christiani, ethnici & hæ-
retici ipsi confirmant. Nam vix
edita in lucem in pluræ idioma-
ta versa, ut germana scripto-
rum opera, quorum nomina
præferunt, excepta sunt. Nec
Porphyrius, nec Celsus, nec

Julianus, nec alias christiani
nominis hostis, qui ea exagita-
runt, huic traditioni repugnat.
Hæretici tandem, qui eorum
auctoritate se premi tentiebant,
nusquam aut sunt ea Christi
discipulis abjudicare; ergo &c.

C A P U T II.

Ostenditur Romanae Ecclesiae symbolum tamquam Apostoli-
cum esse recipiendum.

NOT. I. Quatuor esse illustriora fidei Symbola. Romanum
nempe, sive Apostolicum, Nicænum, Constantinopolitanum,
& Athanasianum. Nicænum editum est in Nicæna Sy-
nodo an. 325., ibique appositorum vocabulum *homousion* contra
Arianos, ut lib. 7. dictum est. Constantinopolitanum editum
est a PP. 150. qui ad Synodum convenere contra Macedonium,
Aetium, & Eusonium an. 381. De Athanasiano disputavimus
lib. 8. Superest ergo ut de Apostolico dicamus, quod ab Apo-
stolis editum negat Vossius, Dupinus, aliisque, affirmant alii
scriptores, omnesque catholici.

Not. II. Nostrates Symboli nomen *collationem* interpretari,
quod Vossius carpit dicens, veteres cœnam collatitiam non
symbolum dixisse, sed symbolam, ut constat ex Andria Teren-
tii, aliisque. Addit ex Suida symbolum accipi pro indicio, ac
tessera, quod nos non negamus, negamus tamen rejiciendam
esse priorem interpretationem, ob tam infirmas conjecturas.
Συνβάλλα enim id est ac *conferre* & *congrexi*, unde deriva-
tur & *symbola*, qua cœnatur convenient, & *symbolum* seu
tessera, qua milites dignoscuntur ab hostibus. Hinc Rufinus in
Exp. symb. ait: *Symbolum grecæ indicium dici potest, & col-
latio*. Idem sentiunt Cassianus, Isidorus, Rabanus &c.

Not. III. Non convenire scriptores de tempore, ac modo,
quo symbolum Apostolorum conditum est. Censet Baronius,
editum ann. 2. Claudi paulo post mortem Jacobi majoris.
Rufinus vero post adventum Spiritus Sancti, cum Apostolis ab
invicem discessuri constituerent normam futurae predicationis.
De modo autem quidam contendunt cum Ratberto Paschasio,
Apostolos illud condidisse in commune consilentes, quo pa-
cio eduntur canones in Synodis Episcoporum: idque factum
esse in cœtu 120. virorum, de quo Act. 1. Alii vero sin-
gulos articulos singulos Apostolos condidisse. His prenota-
tis sit.

PROPOSITIO I. Hoc symbolum recte dicitur Apostolicum.
Prob. I. ex Irenæo, qui partem hujus symboli repetens l. 1.
c. 2. ait: *Ecclesiam ab Apostolis, eorumque discipulis illud ac-
cepisse*. II. Tertull. contra Prax. de symb. ait: *hanc regulam
initio Evangelii decucurrisse*. III. Hieron. Ep. ad Parmen. ait:
Symbolum fidei nostræ ab Apostolis traditum. Plura assert Nat.
Alex. diff. 12. sœc. 1. quibus ostenditur, symbolum recte dic-

Apo-

Apostolicum, & Apostolicam continere doctrinam: hinc Calvi-
nus l. 2. Inst. 16. non dubitat: *Quin ab ipso Apostolorum se-
culo instar publicæ confessionis obtinuerit*.

PROPOSITIO II. Ipsi Apostoli idem symbolum condidere.

Prob. I. Ex Augustini regula l. 4. contra Don.: *Quod uni-
versa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum, sed semper re-
tentum est, non nisi AUCTORITATE APOSTOLICA traditum certi-
fime creditur*. Ubi S. P. auctoritatem Apostolicam non doctrinæ
coharentiam cum Apostolica (quo sensu etiam canones Conclu-
sorum sunt Apostolici) sed ipsam *Apostolorum institutionem in-
telligit*. Atqui hoc symbolum tenet & semper tenuit, nec a
Conciliis recepit Ecclesia; ergo est editum ab Apostolis. Prob.
min. Constat enim, hoc symbolum in pretio habitum ante Ni-
cænam synodum, cum Rufinus, Hieron., & Aug. ut verusisti-
sum laudent, sed sola synodi Nycæna & Constantinopolita-
na fuerunt ante ann. 400. celebratae; ergo a nulla œcumonica
synodo symbolum Apostolicum editum est.

Prob. II. ex traditione. Rufinus enim in Expos. symb. ait,
constare traditione majorum, Apostolos in unum adunatos hoc
symbolum condidisse. Idem docuit S. Leo Magn. Ep. ad Pul-
cheriam, Innocentius l. 2. de Myst. Missæ 49. Isid. l. 2. de
Eccl. offic. 22. Venantius Fort. Präf. in symb. exeg., aliquis
a Vossio ipso laudati. Communem hanc esse traditionem de-
monstrant Genebrardus, Fevardentius, Coverius, Nat. Alex.
&c. Nec dicas, laudatos PP. non esse primi aut secundi sacer-
doti, ut enim Gleam Irenæum, Tertull., aliasque supra laudatos,
Rufinus certe, Leo Magnus, & Isidorus symbolum Apostolis
tribuunt ex traditione majorum; ergo &c. Prob. III. ratione.
Etenim non solum catholici omnes nobiscum sentiunt, sed etiam
oppositum summae arguant temeritatis: ita Genebrardus,
nec non theologi Parisiensis, & Colonien. facultatis. Lutherus
ipse in Colloq. a Feyerd. land. *Exira Spiritum S. & Apo-
stoli non posuisse*, ait, *Symbolum hoc ita componi per milie
secula*.

Ob. I. Vossius. Falsum est, symboli nomine collationem si-
gnificari, ut catholici putant; ergo &c. II. Neque convenient
de fine, modo, ac tempore, quo conditum est. III. Ante Ru-
finum 400. anni elapsi sunt, antequam de hoc symbolo esset au-
ditum. IV. Rufinus ipse non ait; *Apostoli*, sed: *Qui symbo-
lum tradiderunt*; ergo erat incertus de ejus auctore. V. Apo-
stolicum dicitur hoc symbolum ratione doctrinæ, non institutionis;
ergo &c. Resp. ad I. neg. ant., de quo vid. nor. 2. Resp. II.
neg. cons. Non enim assertio nostra sola nominis etymologia
fulcitur, sed traditione majorum, ut supra dictum est. Ad II.
dist. ant. Non convenient de modo & tempore, & tamen con-
veniunt